

changing worlds & signs of the times

Selected Proceedings

from the 10th International Conference
of the Hellenic Semiotics Society

EDITORS

Eleftheria Deltsou

Maria Papadopoulou

E-BOOK (PDF)

Changing Worlds & Signs of the Times /
Selected Proceedings
from the 10th International Conference
of the Hellenic Semiotics Society

EDITORS:

Eleftheria Deltsou
Maria Papadopoulou

DESIGN:

Yorgos Rimenidis

PUBLISHER:

The Hellenic Semiotics Society
Ελληνική Σημειωτική Εταιρία

© VOLOS, 2016

FOR THE EDITION
the publisher

FOR THE PROCEEDINGS
the authors

ISBN 978-618-82184-0-6

Changing Worlds & Signs of the Times

Selected Proceedings from the 10th International Conference of the Hellenic Semiotics Society

Contents

Preface	11
Introduction	12

PLENARY SPEECHES

Jean-Marie Klinkenberg <i>Thinking the Novelty</i>	16
Alexandros Ph. Lagopoulos <i>Continuities, discontinuities and ruptures in the history and theory of semiotics</i>	30
Farouk Y. Seif <i>Resilience and Chrysalis Reality: Navigating Through Diaphanous Space and Polychronic Time</i>	52
Göran Sonesson <i>The Eternal Return of the New. From Cultural Semiotics to Evolutionary Theory and Back Again</i>	68
Κάριν Μπόκλουντ-Λαγοπούλου <i>Γιατί η Σημειωτική;</i>	88

SOCIO-POLITICAL ISSUES

Mari-Liis Madisson, Andreas Ventsel <i>Analysis of Self-descriptions of Estonian Far Right in Hypermedia</i>	102
Joseph Michael Gratale <i>The 'War on Terror' and the re-codification of war</i>	112
Emile Tsekenis <i>'African modernity': Witchcraft, 'Autochthony', and transformations in the conceptualizations of 'individual' and 'collective identity' in Cameroon</i>	122
Sofia Kefalidou, Periklis Politis <i>Identity Construction in Greek TV News Real-Time Narratives on Greek Financial Crisis</i>	134
Anthony Smyrnaiois <i>Discerning the Signs of the Times: The role of history in conspiracism</i>	144
Όλγα Παντούλη <i>Ο 'αριστερός' και ο 'ανατολίτης' σύζυγος στις αφηγήσεις γυναικών επιστημόνων: διαδικασίες επιτέλεσης του φύλου τους</i>	152
Μαριάννα Ψύλλα, Δημήτριος Σεραφής <i>Η ανάλυση ενός γεγονότος μέσα από τον πολυσημικό λόγο των εφημερίδων: Μία μεθοδολογική και πολιτική προσέγγιση του Δεκέμβρη του 2008</i>	160
Αλεξία Καπραβέλου <i>Ο ρατσισμός σήμερα μέσα από τη σημειωτική ανάλυση γεπορτάζ εφημερίδων</i>	170

SPACE AND/IN SOCIETY

Eleftheria Deltso <i>Salonica Other Ways – Otherwise': A Mirror-λ letter and heterotopias of an urban experiment</i>	186
Fotini Tsiibiridou, Nikitas Palantzas <i>Becoming Istanbul: a dictionary of the problematics of a changing city; inside critique of significant cultural meanings</i>	196

Κώστας Γιαννακόπουλος Αναφομοίωτες διαφορές, «εξευγενισμός» και πόλη	206
Ιορδάνης Στυλίδης Η Βιτρίνα ως ελκυστής σημασίας	216
Δήμητρα Χατζησάββα Αναδυόμενες έννοιες για τον χωρικό σχεδιασμό	226
Θεοδώρα Παπίδου Μεταγραφές ψηφιακού υλικού στον αρχιτεκτονικό σχεδιασμό	236
Κωνσταντίνος Μωραΐτης Τοπία σημαίνοντα	248
Νεφέλη Κυρκίτσου Η ολίσθηση των σημασιών στην τοπική θεωρία του Jacques Lacan ..	260
Ανθία Βερυκίου Τόποι απουσίας και Τοπολογικά τοπία	270

VISUAL CULTURES

George Damaskinidis <i>Are University Students Followers of the World's Semiotic Turn to the Visual?</i>	284
Dimitrios Koutsogiannis, Vassiliki Adampa, Stavroula Antonopoulou, Ioanna Hatzikyriakou, Maria Pavlidou <i>(Re)constructing Greek classroom space in changing times</i>	294
Polyxeni Manoli <i>A multimodal approach to using comics in EFL classrooms</i>	308
Αικατερίνη Τάτση, Μαρία Μακαρού Πολυτροπικά πολιτισμικά παλίμψηστα: η περίπτωση ενός κόμικ	318
Αναστασία Φακίδου, Απόστολος Μαγουλιώτης Σημεία και κώδικες: Πώς αντιλαμβάνονται τα παιδιά τη γλώσσα εικόνων που αναπαριστούν την παιδική ηλικία;	332
Έφη Παπαδημητρίου, Δήμητρα Μακρή Πολυτροπική κοινωνική σημειωτική προσέγγιση στη δημιουργία νοημάτων-σημείων από μαθητές/τριες της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης	346
Θεοφάνης Ζάγουρας Ο σχεδιασμός πολυτροπικών κειμένων για το γλωσσικό μάθημα στο Δημοτικό Σχολείο	360
Dimitra Christidou <i>Does pointing in the museum make a point? A social semiotic approach to the museum experience</i>	374
Παρασκευή Κερτεμελίδου Οι μετασχηματισμοί του μουσείου τέχνης στην εποχή της κατανάλωσης	386

ART

Eirini Danai Vlachou <i>The Beatles Paradigm. Transcending a collection of 'ropey', scrappy, multi-cultural breadcrumbs into a whole new semiosphere</i>	398
Μαΐνη Κοκκίδου, Χριστίνα Τσίγκα Η κουλτούρα των βιντεοκλίπ: η περίπτωση των μουσικών βιντεοκλίπ δια-τροπικής ακρόασης	408
Angeliki Avgitidou <i>Art imitating protest imitating art: performative practices in art and protest</i>	420
Spiros Polimeris, Christine Calfoglou <i>Some thoughts on the semiotics of digital art</i> ..	430
Χρύσανθος Βούτουρος, Ανδρέας Λανίτης Η Σημειο-αισθητική προσέγγιση της Βυζαντινής τέχνης ως Εικονική Κληρονομιά	440
Άννα Μαρία Παράσχου Τοπογραφία διάρρηξης: Φωτογραφικές απεικονίσεις πολέμου από τον Simon Norfolk, ως μια αφήγηση ανατροπής	454

Pirjo Kukkonen <i>Signs of times and places in Aki Kaurismäki's films. The existential subject and the semiotic modalities of being and doing</i>	466
Christina Adamou <i>Swarming with cops</i>	478
Yvonne Kosma <i>Picturing 'Otherness': Cinematic Representations of 'Greekness' in "My Big Greek Fat Wedding"</i>	488
Χρήστος Δερμεντζόπουλος, Θανάσης Βασιλείου <i>Προσεγγίζοντας μια αφαιρετική κινηματογραφική μορφή: "Το Δέντρο της Ζωής", του Terrence Malick</i>	498
Νίκος Τερζής <i>Η σημειωτική μέθοδος ανάλυσης μιας ταινίας</i>	508
Ηρώ Λάσκαρη <i>Σύστημα γενεσιουργής οπτικοακουστικής αφήγησης</i>	524

ADVERTISEMENT

Luiz Carlos Migliozi Ferreira de Mello <i>Viagra: New Social Forms</i>	536
Nikos Barkas, Maria Papadopoulou <i>'The house of our dreams': A decade of advertisements in building magazines</i>	544
Stamatia Koutsoulelou <i>Advertising strategies in times of crisis: A semiotic analysis</i>	560
Περικλής Πολίτης, Ευάγγελος Κουρδής <i>Κοινωνιόλεκτοι σε ελληνικές τηλεοπτικές διαφημίσεις. Η περίπτωση της «γλώσσας των νέων»</i>	572
Ευριπίδης Ζαντίδης <i>Αναδυόμενες ταυτότητες και εθνικότητα σ' ένα φλιτζάνι κυπριακού καφέ</i>	588
Ελένη Συκιώτη, Γενοβέφα Ζαφειρίδου <i>Σημειωτικές παρατηρήσεις στη σύγχρονη διαφήμιση: Η περίπτωση της εμπορικής και της κοινωνικής διαφήμισης</i>	600
Βασιλική Κέλλα <i>Η διαφήμιση ως λεκτική πράξη</i>	612

LANGUAGE, TEXTS AND TEXTUALITIES

George Androulakis, Roula Kitsiou, Carolina Rakitzi, Emmanuel Zerai <i>Linguistic cityscape revisited: inscriptions and other signs in the streets of Volos</i>	622
María José Naranjo, Mercedes Rico, Gemma Delicado, Noelia Plaza <i>Constructing new identities around Languages and Media</i>	634
Ιωάννα Μωραΐτου, Ελευθερία Τσέλιου <i>Ανάλυση Λόγου και μεταμοντέρνες προσεγγίσεις στη συμβουλευτική / ψυχοθεραπεία: η «στροφή στο λόγο»</i>	642
Φίλιππος Τεντολούρης, Σωφρόνης Χατζησαββίδης <i>«Κατασκευάζοντας» το κείμενο και τον συγγραφέα: οριοθετημένα και μη-οριοθετημένα σημειωτικά πλαίσια της σχολικής γλωσσικής δημιουργίας</i>	652
Βάσια Τσάμη, Δημήτρης Παπαζαχαρίου, Άννα Φτερνιάτη, Αργύρης Αρχάκης <i>Η πρόσληψη της γλωσσικής ποικιλότητας σε κείμενα μαζικής κουλτούρας από μαθητές της Ε' και ΣΤ' Δημοτικού</i>	664
Αναστασία Χριστοδούλου, Ιφιγένεια Βαμβακίδου, Αργύρης Κυρίδης <i>'Lego-Legends of CHIMA'. Κοινωνιοσημειωτική ανάλυση της συναρμολόγησης του θρύλου</i>	676
Μαρίνα Σούνογλου, Αικατερίνη Μιχαλοπούλου <i>Η Σημειωτική στη διαμόρφωση της έννοιας του πολίτη στο νηπιαγωγείο</i>	686

BODIES & MINDS

Fotini Bonoti, Plousia Misailidi <i>Graphic signs of jealousy in children's human figure drawings</i>	700
Eirini Papadaki <i>The Semiotics of Children Drawings, A Comparative Study of Art, Science and Children Drawing</i>	708
Myrto Chronaki <i>Changing practices and representations of birth and birth-spaces in maternity clinics and at home</i>	720
Athanasios Sakellariadis <i>Metaphor as a Hermeneutical Design of the Mental Phenomena: The role of narrative speech in the cognitive field of the Philosophy of Mind</i>	730
Anita Kasabova <i>A semiotic attempt to analyze delusions</i>	738

LITERATURE

Miltos Frangopoulos <i>The Task of the Translator</i>	756
Fitnat Cimşit Kos, Melahat Küçükarslan Emiroğlu <i>Reality as a Manner of Transformation</i>	766
Angela Yannicopoulou, Elita Fokiali <i>Transmedia Narratives for Children and Young Adults</i>	778
Ioanna Boura <i>The expression of worldviews through narratives and chronotopes of liquid times</i>	790
Evgenia Sifaki <i>The "Poetic Subject" as "Subject of Semiosis" in C. P. Cavafy's "Going back Home from Greece"</i>	798
Αγγελική Παννικοπούλου <i>Το εικονογραφημένο βιβλίο χωρίς λόγια</i>	808
Μαρίνα Γρηγοροπούλου <i>Κόσμοι που συγκρούονται και σημεία των τεχνών: οι «Σκοτεινές Τέχνες» του Νίκου Κουνενή</i>	818
Σοφία Ιακωβίδου <i>Εις τα περίχωρα της δυστοπίας: αφηγήσεις της κρίσης στη λογοτεχνία για νέους</i>	826
Πέγκυ Καρπούζου <i>Το παιχνίδι και η ηθική της μετανεωτερικής συμβίωσης</i>	834
Αγλαΐα Μπλιούμη <i>Ρευστοί καιροί και μεταφορές – Σημειωτικές προσεγγίσεις στη λογοτεχνία της ενωμένης Γερμανίας</i>	844
Παναγιώτης Ξουπλίδης <i>Ένας οικείος δαίμονας: προς μια προσέγγιση του σημείου της λογοτεχνικής γάτας σε 7 κείμενα παιδικής λογοτεχνίας του Χρήστου Μπουλώτη</i>	856
Conference Credits	868

Ένας οικείος δαίμονας: προς μια προσέγγιση του σημείου της λογοτεχνικής γάτας σε 7 κείμενα παιδικής λογοτεχνίας του Χρήστου Μπουλώτη

Παναγιώτης Ξουπλίδης

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

pxouplid@gmail.com

Abstract

The paper seeks to investigate the elements of the literary character of the cat as presented in 7 texts of Children's literature by Christos Mpsoulotis. In function of the interpretation of each anthropomorphic character, the variety of the different literary cats frames the token of the cat in a postmodern mark characterized by the link of the sign of the cat to a vast number of connotations forming a continuous but inhomogeneous and fluid whole. The key question of the paper is what is the cultural convention that includes to this fluid code all types of connotation concerning the cat and how is this literary character of the modern Greek Children's literature relates to the contemporary literary context as to employ in such a way an animal linked to myth, the supernatural and the mysterious but also to the everyday life, to the affectionately familiar and the favorite.

Keywords

Children's Literature , literary cat , semiosphere , cultural icon , token , kenotype

«Η γάτα είναι αναρχικός, ενώ ο σκύλος είναι σοσιαλιστής. Είναι ένας αριστοκρατικός, τυραννικός αναρχικός» αναφέρει ο Carl Van Vechten (2000, σ.15) στο κλασικό βιβλίο του *A tiger in the house* που αφορά στη γάτα σε σχέση με τους ανθρώπους και τον πολιτισμό τους.

Ακολουθώντας την μέθοδο που προτείνει η Maria Nikolajeva (1996) στη μελέτη *Children's Literature Comes of Age: Toward a New Aesthetic*, για την παιδική λογοτεχνία, η οποία αξιοποιεί την θεωρία της σημειόσφαιρας του Juri Lotman στο πεδίο της σημειωτικής του πολιτισμού, η παρουσίαση επικεντρώνεται στην διερεύνηση των χρήσεων και των λειτουργιών των ανθρωπομορφικών λογοτεχνικών χαρακτήρων της γάτας σε επτά κείμενα παιδικής λογοτεχνίας του Χρήστου Μπουλώτη που ανήκουν στην σύγχρονη ελληνική παιδική λογοτεχνία. Αρχικά θα παρουσιαστεί σύντομα η σχέση της γάτας με τον πολιτισμό και την λογοτεχνία, ενώ στη συνέχεια θα αναλυθούν τα στοιχεία που προέκυψαν από την διαδικασία της ανάλυσης των κειμένων. Η μεθοδολογική προσέγγιση βασίστηκε στην ανάλυση του λογοτεχνικού χαρακτήρα της γάτας, όπως εφαρμόστηκε στο Nicolajeva, M. (2009).

Η γάτα στην ιστορία και την λογοτεχνία

Η γάτα παρουσιάζεται στην Ιστορία από τα πρώτα χρόνια της ανθρωπότητας. Σύμφωνα τον Diamond (2006, σ.123) η γάτα ως εξημερωμένο ζώο εμφανίζεται για πρώτη φορά το 6000 π.χ. στην Αίγυπτο και, όπως αναφέρει ο Van Vechten (2000, σ.47), κάνει την πρώτη της εμφάνιση σε ιστορικά κείμενα το 1600 π.χ. Η αινιγματική φύση της γάτας γοήτευε πάντα τους αφηγητές ιστοριών, τους ποιητές, τους ζωγράφους και τους μεγάλους συγγραφείς. Όπως αναφέρει ο Καπάτος (1995, σ.15) η βιβλιογραφία για τις γάτες είναι τεράστια: αριθμεί πάνω από δύο χιλιάδες έργα, στα οποία περιλαμβάνονται, εκτός από λογοτεχνικά κείμενα, βιβλία βιολογίας, ιστορίας, γενετικής κ.α.. Κατά μια εξαιρετική σύμπτωση ο Frye (1997, σ.66) χρησιμοποιεί την λέξη *γάτα* (*cat* στα αγγλικά) ως παράδειγμα για να αποδώσει τον ορισμό του σημείου:

«Το γλωσσικό σύμβολο «γάτα» είναι ένα σύμβολο τυπογραφικών χαρακτήρων, τα οποία αναπαριστούν μια σειρά ήχων, η οποία αναπαριστά μια εικόνα ή μια ανάμνηση, η οποία αναπαριστά ένα ζώο που νιαουρίζει. Τα σύμβολα, που νοούνται με τον τρόπο αυτό, ας τα ονομάσουμε σημεία, γλωσσικές μονάδες που, συμβατικά και αυθαίρετα, εκπροσωπούν και υποδεικνύουν πράγματα εκτός του χώρου όπου απαντώνται. Όταν προσπαθούμε να συλλάβουμε τα συμφραζόμενα των λέξεων, ωστόσο, η λέξη «γάτα» είναι ένα στοιχείο ενός ευρύτερου σημασιολογικού συνόλου. Πρωταρχική της λειτουργία τώρα δεν είναι να συμβολίζει κάτι, γιατί με αυτή την όψη δεν αναπαριστά, αλλά συνδέει. [...] Είναι αδύνατον να διαβάσουμε την λέξη γάτα χωρίς να μας έρθει στο νου κάποια παραστατική αναλαμπή του ζώου που έχει αυτό το όνομα.»

Αντίστοιχα η Nicolajeva (2009, σσ.265-266) στο άρθρο της συμπεραίνει σχετικά με την στενή σχέση της γάτας με την λογοτεχνία:

«Χωρίς εκτεταμένα στατιστικά στοιχεία θα μπορούσα να αποφανθώ ότι οι γά-

τες είναι οι πιο δημοφιλείς φιγούρες σε όλων των ειδών τις ιστορίες. Η αιτία μπορεί να είναι η ακαταμάχητη γοητεία των αιλουροειδών που οφείλεται στην μυστηριακή τους φύση, την ανεξαρτησία και την εξυπνάδα τους και τον περίεργο συνδυασμό αφοσίωσης και προδοσίας. Ανώνυμοι παραμυθάδες και σύγχρονοι συγγραφείς, στηρίζουν τον μύθο της γάτας. Εμφανείς διακειμενικοί δεσμοί ανάμεσα σε κείμενα που παρουσιάζουν γάτες προσθέτουν στη γοητεία της. Η λογοτεχνική γάτα έχει έτσι κερδίσει το γόητρο της πολιτισμικής εικόνας (cultural icon στο πρωτότυπο).»

Παιδική λογοτεχνία και σημειόσφαιρα

Η Παιδική Λογοτεχνία ή καλύτερα η Λογοτεχνία για Παιδιά αποτελεί ένα ταχύτατα αναπτυσσόμενο πεδίο ερευνών μέσα από την ανάλυση κειμένων σε εθνικό και διεθνές επίπεδο. Επιπλέον, η Παιδική Λογοτεχνία εμφανίζεται ως ένα νέο δευτερεύον σύστημα διαμόρφωσης (secondary modelling system) για την σύγχρονη κοινωνία αντικαθιστώντας λειτουργικά τα λαϊκά παραμύθια και τους μύθους της προηγούμενης περιόδου της εξέλιξης των κοινωνιών, της περιόδου της προφορικής παράδοσης. Σύμφωνα με την Nicolajeva (1996), στην μέχρι τώρα θεωρητική προσέγγιση της Παιδικής Λογοτεχνίας θα μπορούσε να υπάρξει μία άλλη οπτική γωνία, αυτή της προσέγγισης της παιδικής λογοτεχνίας ως λογοτεχνία. Κατά συνέπεια, υποστηρίζει, ότι αν τα βιβλία παιδικής λογοτεχνίας θεωρηθούν λογοτεχνικά, το σημείο εκκίνησης της διαδικασίας προσέγγισης θα είναι η αλληλεπίδραση μεταξύ κειμένων όπως και τα εγγενή χαρακτηριστικά τους. Με αυτή την προσέγγιση, όπως αναπτύσσει στην μελέτη της, η Παιδική Λογοτεχνία μπορεί να θεωρηθεί, σύμφωνα με την θεωρία του Lotman, ως μια ιδιαίτερη σημειόσφαιρα και η ιστορία της ως μια διαδοχή από μεταβαλλόμενους πολιτισμικούς κώδικες. Οι κώδικες που κυβερνούν αυτό το σύστημα διαφέρουν μερικώς από αυτούς της κυρίως λογοτεχνίας, αφού ο διαφοροποιητικός τους παράγοντας είναι η ύπαρξη ενός διπλού συστήματος κωδίκων αποτελούμενων από ένα «παιδικό κώδικα» και από ένα «ενήλικο κώδικα». Το σημαντικότερο χαρακτηριστικό της σημειόσφαιρας είναι η δυναμική της φύση, που σημαίνει ότι ο «παιδικός κώδικας» και ο «ενήλικος κώδικας» αλλάζουν στην πορεία της ιστορίας, συγκλίνουν, αποκλίνουν και επικαλύπτονται σε διάφορους τομείς. Με αυτό τον τρόπο αλληλεπίδρασης η Παιδική Λογοτεχνία μπορεί να προσλάβει άμεσα νέους κώδικες από την λογοτεχνία των ενηλίκων, όπως επίσης και από άλλες σημειόσφαιρες εκτός αυτής, π.χ. από κινηματογραφικές ταινίες, κόμικς ή videogames.

Ο χρονοτόπος ως σημείο

Ο Bakhtin (1981, σ.84) ορίζει τον χρονοτόπο (Chronotope) ως την ενδογενή συνδεσιμότητα των χρονικών και χωρικών σχέσεων οι οποίες εκφράζονται καλλιτεχνικά στην λογοτεχνία ως ενότητα χώρου και χρόνου. Οι χρονοτόποι είναι μοντέλα που μας βοηθούν να κατανοήσουμε πως εκφράζονται οι σχέσεις χώρου και χρόνου σε συγκεκριμένα

λογοτεχνικά κείμενα, Στην σημειωτική, κατά την Nicolajeva (1996, σ.142), είναι εικονικά σημεία (iconic signs)¹, που βασίζονται στην ομοιότητα των σημείων και της πραγματικότητας με την οποία συνδέονται. Ένα σημαντικό στοιχείο του χρονοτόπου στη σύγχρονη παιδική λογοτεχνία συνίσταται στις πολλές επαναλαμβανόμενες εικόνες που είναι χρονικά καθορισμένες και συμβάλλουν στον σχηματισμό του χώρου και του χρόνου του έργου. Ο Ρώσος κριτικός Mikhail Epstein (1988, σσ.388-392) προτείνει την έννοια του καινότυπου (kenotype), ο οποίος παρουσιάζει ιδιαίτερη χρησιμότητα στην έρευνα της παιδικής λογοτεχνίας καθώς στο θεωρούμενο ως ζεύγος πολιτισμικών εννοιών το καινότυπο αποτελεί αντίθεση του αρχέτυπου (archetype). Η βασική διαφορά ανάμεσα στα δυο τυπολογικά μοντέλα είναι ότι το αρχέτυπο είναι στατικό, συντηρητικό ενώ το καινότυπο είναι δυναμικό και εξελισσόμενο, καθώς η λειτουργία καθορίζει την αντίστοιχη τυπολογία και όχι η υλική μορφή του. Τα καινότυπα δίνουν έναν μεταμοντέρνο τόνο στα κείμενα και συχνά είναι ανατρεπτικά. Σε αντίθεση με τα αρχέτυπα είναι σύγχρονα tokens². Είναι σημαντικό ότι τα καινότυπα είναι tokens κατασκευασμένα από χωροχρονικές δομές και όχι απλά χρονικά τοποθετημένα σημεία ή στοιχεία του σύγχρονου περιβάλλοντος. Τα καινότυπα αποτελούν τμήματα των δομών του χρονοτόπου, σχετίζονται με συγκεκριμένα λογοτεχνικά είδη και φέρουν ισχυρό συμβολικό φορτίο.

Η γάτα ως πολιτισμική κατασκευή

Στην πορεία της γάτας μέσα στην ανθρώπινη ιστορική συνέχεια αναπόφευκτα το συμπαθές τετράποδο έγινε αντικείμενο πολιτισμικών διεργασιών και διαμόρφωσε στοιχεία που σχετίζονται με τις ιστορικές συγκυρίες και τις λαϊκές δοξασίες των ανθρώπινων πολιτισμών. *Μπαστέτ ή Μπάστ* είναι η ονομασία που συνήθως χρησιμοποιείται από μελετητές για να αναφερθούν σε μια θεά γάτα στην αρχαία αιγυπτιακή θρησκεία. Στη διάρκεια του Μεσαίωνα οι γάτες θεωρούνταν διαβολικά ζώα, ειδικά οι μαύρες, και απαραίτητοι σύντροφοι των μαγισσών. Πιστευόταν ότι οι μάγισσες μπορούσαν να μεταμορφωθούν σε γάτες και το αντίστροφο. Παράλληλα η παρουσία της σε κείμενα που ανήκουν στο είδος της *fabulae* (διδασκτικού μύθου με ζώα) την κράτησε παρούσα ως κειμενική οντότητα μέχρι την εμφάνιση του λογοτεχνικού χαρακτήρα του *Παπουτσωμένου Γάτου*, ενός κλασικού λαϊκού παραμυθιού το οποίο είναι γνωστό ως ένα από τα οκτώ παραμύθια της συλλογής «*Ιστορίες και παραμύθια μιας προηγούμενης εποχής- Histoires ou contes du temps passé*» του Σαρλ Περώ (Charles Perrault) που εκδόθηκε το 1697. Υπάρχει επίσης μια εξαιρετική περίπτωση εμφάνισης της γάτας σε εικονογραφημένο παιδικό βιβλίο που απευθύνεται σε παιδιά της πρώτης σχολικής ηλικίας στο *Η γάτα στο καπέλο (The Cat in the Hat)* του Dr. Seuss (1957), το πρώτο από μια σειρά βιβλίων με πρωταγωνιστή αυτό τον χαρακτήρα. Στη σύγχρονη εποχή εκτός λογοτεχνικής σειράς εμφανίζεται πλήθος γατο-χαρακτήρων σε κόμικ και ταινίες κινουμένων σχεδίων .

Η γάτα στην Ελληνική λογοτεχνία

Αξίζει να σημειωθεί η παρουσία της γάτας ως λογοτεχνικού χαρακτήρα σε πρωταγωνιστικό ρόλο σε μια πλειάδα λογοτεχνικών κειμένων στα ελληνικά. Από τους τίτλους της ενδεικτικής βιβλιογραφίας που παρατίθεται στη συνέχεια γίνεται εύκολα αντιληπτό ότι η γάτα αποτελεί ένα λογοτεχνικό μοτίβο με συχνή παρουσία:

Λογοτεχνία ενηλίκων

Κονδυλάκης Ιωάννης, *Ο μαύρος γάτος και άλλα διηγήματα*

Άννινος Μπάμπης, *Ο γάτος της γειτόνισσας*

Παρασκευαΐδης Θανάσης, *Μια γάτα φωνάζει για το δίκιο της*

Παιδική λογοτεχνία

Χιούμαν (Παππά) Έλλη, *Βίος και έργα της γάτας της σοφής*

Ζαρόκωστα Κατερίνα, *Όσο υπάρχουν γάτοι,*

Κοντολέων Άννα, *Οι επτά ζωές του Κόμπου,*

Μάστορη Βούλα, *Αγάπες με ουρά,*

Παπαμόσχου Ηρώ, *Το πέραςμα της γάτας*

Σφαέλλου Καλλιόπη, *Τα απομνημονεύματα ενός γάτου*

Σίνου Κίρα, *Οι ιερές γάτες*

Μακρής Κωστής, *Ο Πιοζ Νάμε και οι πέντε γάτες*

Λοϊΐζου Μάρω, *Η Ονειρώ*

Τριβιζάς Ευγένιος, *Η τελευταία μαύρη γάτα*

Δελώνης Αντώνης, *Αγαπώ μια γάτα, εντάξει;*

Γυναικεία Λογοτεχνική Συντροφιά, *Σαν το σκύλο με τη γάτα- Ιστορίες αστείες και σοβαρές*
Ζαραμπούκα Σοφία, *Γάτες και αρκούδες εμπνευσμένες από μεγάλους ζωγράφους.*

Από τα παραπάνω δεδομένα παρατηρείται η διαρκής παρουσία της λογοτεχνικής γάτας σε κείμενα της ελληνικής λογοτεχνίας και ειδικότερα της Παιδικής Λογοτεχνίας, κατά συνέπεια η παρουσίαση μπορεί να προχωρήσει στην ανάλυση της μελέτης περίπτωσης των κειμένων του Χρήστου Μπουλώτη, ο οποίος γεννήθηκε το 1952 στη Μύρινα της Λήμνου και είναι αρχαιολόγος-ερευνητής στην Ακαδημία Αθηνών. Με την παιδική λογοτεχνία ασχολείται συστηματικά από το 1987 και μέχρι τώρα έχει εκδώσει περισσότερα από είκοσι βιβλία σε διάφορους εκδοτικούς οίκους, αρκετά από τα οποία έχουν τιμηθεί με εθνικά και διεθνή βραβεία.

Ένα ψάρι που πίστευε ότι είναι γάτα

Μπουλώτης, Χ. (2004). *Το χρυσόψαρο που το φώναζαν Γατούλη.*

Σε αυτή την φανταστική ιστορία για παιδιά η έντονη επιθυμία του Αντώνη, που αγγίζει τα όρια της εμμονής, να έχει μια γάτα ως κατοικίδιο ενάντια στην θέληση των γονιών του έχει σαν αποτέλεσμα το χρυσόψαρο που του χάρισαν, με το όνομα Γατούλης, να πιστέψει ότι είναι γάτος και να προσπαθήσει και να καταφέρει να ανέβει στα κεραμίδια μια μαγική νύχτα

του Γενάρη με βροχή και φεγγάρι, όπως είναι φυσικό για κάθε γάτο. Εκεί θα συναντήσει έναν πραγματικό κεραμιδόγατο που θα εκτιμήσει το θάρρος και τη δύναμη της επιθυμίας του, δεν θα τον φάει και θα γίνει φίλος του με αποτέλεσμα ο Αντώνης να βρει στον μαύρο κεραμιδόγατο την εκπλήρωση των ονείρων του για το κατοικίδιο που του αρνούσαν οι γονείς του. Η ιδιότητα της γάτας σχετίζεται με την ικανότητα ανατροπής. Μπορεί να ανατρέψει το ίδιο το αντικείμενο αναφοράς και να του προσδώσει μια καινούργια συνδήλωση. Ο Γατούλης μπορεί να γίνει γατόψαρο ή ο Χρυσοψαρούλης ψαρόγατα.

Κεραμιδόγατος ή σπιτόγατος

Μπουλώτης, Χ. (2007). *Ο γάτος της οδού Σμολένσκη*.

Ο γάτος της οδού Σμολένσκη είναι ένας ασπρόμαυρος κεραμιδόγατος, αλήτης εκ πεποιθήσεως, που δοκιμάζει να συνδυάσει την ζωή στο δρόμο με την ζωή του σπιτόγατου στο σπίτι της κ. Λελέ. Το πορτραίτο του παππού από τη Ρωσία που μιλάει μόνο με τον ανώνυμο κεραμιδόγατο αποτελεί την πόρτα για τον Άλλο κόσμο που θα διαβεί ο πρωταγωνιστής για να αποτελέσει για πάντα σύντροφο του νεκρού παππού και της οικογένειας μέσα από την εικόνα του. Η γάτα γίνεται το όχημα για την υπέρβαση των ορίων της πραγματικότητας προς άλλους κόσμους και παράλληλα ο συνδετικός τους κρίκος.

Ο γάτος που ζωγραφίζει ποντίκια

Μπουλώτης, Χ. (2007). *Ο γάτος Λεοπόλδος στη σχολή Καλών Τεχνών*.

Η αφήγηση επισημαίνει την μοναδικότητα του Λεοπόλδου, με πατέρα Ισπανό καπετάνιο και μητέρα από την Καισαριανή, καθώς είναι τέτοιο το ταλέντο του να ζωγραφίζει ποντίκια που ξεπηδούν μέσα από τους πίνακές του και πλημμυρίζουν την πόλη. Ως άλλος Φλαουτίστας του Χάμελιν θα βρει έναν ξεχασμένο μαγικό αυλό και θα λύσει το πρόβλημα. Η σχέση του χαρακτήρα του Λεοπόλδου με την ζωγραφική είναι τέτοια που υπερβαίνει το πραγματικό και αποκτά μαγικά χαρακτηριστικά. Αντί να καταβροχθίζει ποντίκια τους δίνει ζωή μέσα από τους πίνακες του και αντί να τα καταδιώξει τα μαγεύει με τη μουσική του αυλού οδηγώντας τα πίσω στους πίνακες. Η γάτα συντάσσεται έτσι με την τέχνη, την δημιουργία και την μαγική λειτουργία της μουσικής.

Ο γάτος που αγαπά τα φρούτα και τα λαχανικά

Μπουλώτης, Χ. (2007). *Ο Μητσόγατος στη λαϊκή αγορά*.

Ο Μητσόγατος είναι πραγματικά διχασμένος ανάμεσα στη φύση του ως γάτα και τις προτιμήσεις του. Σιχαίνεται τα ψάρια και τις ψαρομυρωδιές, ενάντια στην οικογενειακή παράδοση, και λατρεύει τα φρούτα και τα λαχανικά. Ως γνήσιος λαϊκός ήρωας θα αντιμετωπίσει με σθένος και μεγαλοψυχία τον μάγο Τρυποτρύπα, θα τον νικήσει και θα του χαρίσει την ζωή, παρόλο που ταλαιπωρούσε όλη τη λαϊκή αγορά ανοίγοντας τρύπες σε όλα τα όμορφα φρούτα. Η γάτα παρουσιάζεται απλή και λαϊκή, να βρίσκεται παντού στον ανθρώπινο περίγυρο, να εκτιμά τα απλά πράγματα και να τιμά τις ανθρώπινες κοινωνικές αξίες.

Ο γάτος μποέμ

Μπουλώτης, Χ. (2009). *Ο γάτος που έκλαιγε μαργαριτάρια*.

Ο Αρσέν είναι ένας γάτος μποέμ, νωχελικός και καλοπερασάκις από πεποίθηση. Το χάρισμα του να κλαίει μαργαριτάρια όταν γελά μέχρι δακρύων το εκμεταλλεύεται για χαρίσει χαρά και ευημερία σε όλους τους κατοίκους της γειτονιάς του. Ο δήμαρχος, άπληστος και τυραννικός, θα προσπαθήσει με βασανιστήρια να του αποσπάσει τα μαργαριτάρια των δακρύων του προς όφελός του. Η γατίσια ευφυΐα και γενναιότητα θα νικήσουν στο τέλος. Η γάτα περιφρουρεί τις κοινωνικές αξίες και αντιδρά στην εκμετάλλευση με ψυχή και σθένος.

Ο γάτος που ζει σαν σκύλος

Μπουλώτης, Χ. (2009). *Η σκυλίσια ζωή του γάτου Τζον Αφεντούλη*.

Ο Τζον Αφεντούλης, επαναπατρισθείς μετανάστης από την Αμερική, είναι υποχρεωμένος να ζει στο περιθώριο επειδή δεν ανήκει πια στην κοινωνία της πατρίδας στην οποία επέστρεψε. Ζει σκυλίσια ζωή γιατί μοιράζεται το περιθώριο με ένα σκύλο τον «Ουίσκι». Η γάτα εμφανίζεται ως προσωποποίηση του περιθωρίου, του «άλλου» μέσα από την προκάτληψη και τον κοινωνικό αποκλεισμό, ως δορυφόρος των ανθρώπινων κοινωνιών.

Ο γάτος που γίνεται ψάρι

Μπουλώτης, Χ. (2011). *Ο ρομαντικός γάτος του βυθού*.

Ο γάτος Ερνάν δεν είναι ρομαντικός, απλά αγαπά τα ψάρια. Του αρέσει να τα τρώει. Όταν όμως του δοθεί η ευκαιρία, έστω και με τη βία, να ζήσει μαζί τους, να τα βοηθήσει με την ευρηματικότητα και την γενναιότητα του και να ερωτευθεί μια όμορφη ψαρίνα τότε θα γίνει πραγματικά ρομαντικός. Θα αγαπήσει πραγματικά το αντικείμενο της όρεξης του. Η λογοτεχνική γάτα θα ερωτευτεί τη ζωή που την τρέφει και θα περάσει στην πλευρά του συναισθήματος με μια καινούργια συνδύλωση, ως ερωτευμένη γάτα (love cat).

Η εξημέρωση της γάτας με λογοτεχνικά μέσα

Η σειρά των βιβλίων απευθύνεται σε μικρούς αναγνώστες ηλικίας 5-8 ετών που συνηθίζουν να έχουν ανθρωπομορφικές αντιλήψεις για τα ζώα και να ταυτίζονται με τον πλασματικό ήρωα ενώ συνεχίζει την παράδοση του μύθου, την αλληγορία με ζώα, τα οποία χρησιμεύουν ως εύκολα αναγνωρίσιμα κοινωνικά στερεότυπα, απαραίτητα για την μετάδοση κάποιου ηθικού διδάγματος ή κοινωνικής κριτικής. Τα κείμενα είναι βασισμένα στα αφηγηματικά πρότυπα των μύθων και εμπεριέχουν την επιρροή της νεωτερικής λογοτεχνίας των ενηλίκων με την ανατροπή τόσο του χαρακτήρα όσο και της κατεστημένης τάξης. Οι λογοτεχνικοί χαρακτήρες του Γατούλη (Χρυσόψαρο) και του Χρυσοψαρούλη (Γάτος), αν και αποτελούν στοιχεία του κώδικα της φύσης μέσα από τη φιλία, μεταμορφώνονται και περνάνε στο μέρος του κώδικα του πολιτισμού ως κατοικίδια. Προσάπτεται έτσι στη γάτα το στοιχείο της ικανότητας μεταμόρφωσης (κατάλοιπο της Μεσαιωνικής παράδοσης από τη σχέση μάγισσα-γάτα) και η αποδοχή της γάτας στο οικογενειακό πε-

ριβάλλον σχετίζεται άμεσα με την μετάβαση από τα κεραμίδια στο σπίτι ως κατοικίδιο. Ο λογοτεχνικός γάτος της οδού Σμολένσκη ακολουθεί μια παραπλήσια διαδικασία, βιώνοντας αρχικά το δίλημμα κεραμιδόγατος ή σπιτόγατος, έλκεται από τη μουσική μέσα από τη γνώση της οποίας γίνεται αποδεκτός στο σπίτι των ανθρώπων για να περάσει με μεταφυσικό-μαγικό τρόπο, ως φιγούρα, στον πίνακα δίπλα στον νεκρό πρόγονο της οικογένειας. Σχετίζεται έτσι η γάτα με την αρχαία παράδοση της ως πλάσμα ικανό να κινείται ανάμεσα στο κόσμο των ζωντανών και των νεκρών και παράλληλα υποδεικνύει την σχέση της με την τέχνη. Ο λογοτεχνικός γάτος Λεοπόλδος βιώνει την αντίφαση φύση vs. πολιτισμός, ως ζωγράφος που ζωγραφίζει ποντίκια που ζωντανεύουν. Η γάτα και τα ποντίκια θα μπορέσουν να ενταχθούν στην κοινωνία μόνο αν αποδεχθούν τους ρόλους που τους επιβάλλει η ανθρώπινη κοινωνία, θα αποτυπωθεί η σχέση τους σε πίνακες με τα ποντίκια εγκλωβισμένα στον καμβά και τον γάτο να τα φυλάει. Το διακείμενο του Φλαουτίστα του Χάμελιν, εντείνει την σχέση της εξανθρωπισμένης φύσης του γάτου με την παράδοση του κυνηγού των ποντικιών, την σχέση της γάτας με την μουσική και την τέχνη ως μέσου εξημέρωσης. Ο λογοτεχνικός γάτος Μητσόγατος βιώνει την αντίφαση ψάρια vs φρούτα και αντιμετωπίζει την βία του μάγου Τρυποτρύπα με αποτελεσματικότητα χρησιμοποιώντας τις γνώσεις ενός βιβλίου. Ο κώδικας της φύσης του γάτου συναρτάται με αυτόν της τροφής και αντιμετωπίζει αποτελεσματικά την βία μέσω της γνώσης, δηλαδή λύνει το πρόβλημα του περνώντας στην πλευρά του πολιτισμού. Η γάτα ανήκει στην ανθρώπινη κοινωνία μόνο εφόσον αποδέχεται τους δεσμούς εξάρτησης μέσα από την παροχή της τροφής. Συνδέεται επίσης με τα βιβλία και την γνώση, όπως και με την μαγεία. Ο λογοτεχνικός γάτος Αρσέν είναι αντιφατικός καθώς συνδυάζει κώδικα φύσης και πολιτισμού, αφού του αρέσουν τα καπέλα και τα κόμικ. Αντιτίθεται στην εξουσία που θέλει να κλέψει τα μαργαριτάρια του εσωτερικού του κόσμου, να του στερήσει την ελευθερία και να τον υποτάξει. Η γάτα θα μπορούσε να ενταχθεί πλήρως στο υφιστάμενο σύστημα και να υποταγεί μόνο δια της βίας. Δεν μπορεί να εξημερωθεί καθώς είναι από την φύση της έξυπνη. Της αποδίδονται έτσι τα χαρακτηριστικά της εξυπνάδας, της γενναιότητας και της εφευρετικότητας, όπως και της ικανότητας εξαπάτησης. Οι λογοτεχνικοί χαρακτήρες του γάτου Τζον Αφεντούλη και του σκύλου Ουίσκι, είναι στοιχεία του κώδικα της φύσης που παραμένουν εκτός ανθρώπινης κοινωνίας ως μη αποδεκτά. Συντάσσονται με τον μαγικό κώδικα προσπαθώντας μάταια να εισέλθουν στην κοινωνία μέσω της εύνοιας των παιδιών, πιθανόν ως κατοικίδια, και τελικά δραπετεύουν από την κοινωνία, ως αδέσποτα. Η γάτα εμφανίζεται να ζει στο περιθώριο της κοινωνίας, όταν είναι αδέσποτη. Συνδέεται μέσα από το κείμενο με την μαγεία, τη φιλία και τα παιχνίδια. Ο λογοτεχνικός χαρακτήρας του Ερνάν είναι ενάντιος στην ψαροκοινωνία που τον υποτάσσει με την τεχνολογία για να τον τιμωρήσει. Όταν όμως αποδέχεται τους όρους της και ανταποκρίνεται στις προκλήσεις που βρίσκονται μπροστά του εντάσσεται σε αυτήν μέσα από την αγάπη του για την πριγκίπισσα των ψαριών και μεταμορφώνεται. Η αγάπη για την τροφή βοηθάει τον γάτο να ενταχθεί στην κοινωνία και να μεταμορφωθεί σε ένα καινούργιο περιβάλλον.

Η διαδικασία της ένταξης μέσω της εξημέρωσης στην κοινωνία και η σχέση με τον έρωτα και την ποίηση αποδίδονται στη γάτα.

Έγινε αντιληπτό μέσα από τις αναλύσεις ότι τα κείμενα του Χρήστου Μπουλώτη λειτουργούν σε ένα πρώτο επίπεδο ως μηνύματα που μεταδίδουν κοινωνικές αξίες και προτείνουν θετικές ιδεολογικές θέσεις σε σχέση με την σύγχρονη κοινωνία μέσα από τους λογοτεχνικούς χαρακτήρες των γάτων οι οποίοι τοποθετούνται από την πλευρά της κοινωνίας και του πολιτισμού της, ενώ σε ένα δεύτερο σημασιολογικό επίπεδο αποδίδουν στη γάτα ιδιότητες που υποδεικνύουν την πρόσληψη της από τον ανθρώπινο πολιτισμό ως ένα όν έξυπνο, μυστηριακό, παιχνιδιάρικο, μαγικό, ανατρεπτικό, απρόβλεπτο, που δεν υποτάσσεται με τη βία στην ανθρώπινη εξουσία, μπορεί να προσεγγισθεί μόνο με την τροφή, την φιλία και αιχμαλωτίζεται μόνο μέσα από την τέχνη σε αναπαραστάσεις και κείμενα. Στο χρονοτόπο (Chronotope) των έργων η γάτα λειτουργεί ως καινότυπο (kenotype) δηλαδή ως ένας φορέας σημασιών που έχει αλλάξει από την αρχετυπική του υπόσταση σε κάτι σύγχρονο, δηλαδή σε κατοικίδιο ζώο. Οι επτά ιστορίες με πρωταγωνιστές τους γάτους ανήκουν ειδολογικά στο είδος του μύθου στην σύγχρονη μορφή του, είναι αλληγορικές ιστορίες με ανθρωπομορφικά ζώα³. Σύμφωνα με την κατηγοριοποίηση που εφαρμόζει η Nicolajeva (1996) χρησιμοποιώντας την έννοια του χρονοτόπου (Chronotope) του Bakhtin τα κείμενα θα μπορούσαν να ενταχθούν στην κατηγορία των μύθων (fable), καθώς εντοπίζονται σε χώρο και χρόνο ενός επιπέδου ο οποίος διατηρεί σύνδεση με την πραγματικότητα του αναγνώστη. Επίσης, θα μπορούσαμε να τα εντάξουμε στην κατηγορία που αναφέρονται από τον Lotman (1973) ως κανονιστικά (canonical), αν εξεταστούν ως προς τις αφηγηματικές δομές τους. Αφηγούνται μια ιστορία με ξεκάθαρη αρχή και, τέλος, παρουσιάζουν μια κλασική πλοκή με αρχική κατάσταση, σύγκρουση, κορύφωση και λύση, έχουν ένα σταθερό και καθορισμένο τόπο δράσης, αποδίδουν τα γεγονότα με χρονολογική σειρά, οι χαρακτήρες έχουν καθορισμένους ρόλους, έχουν ένα καθαρό μήνυμα και έναν διδακτικό σκοπό. Κατά συνέπεια, ακολουθώντας την τελετουργική ή παραδοσιακή δομή τους γίνεται αντιληπτό ότι αποτελούν μια μυθική διαδικασία στο σύγχρονο κοινωνικό περιβάλλον με όχημα την λογοτεχνική γάτα. Καθένα από τα κείμενα των επτά βιβλίων συνεπικουρούμενα από την εξαιρετικής καλλιτεχνικής ποιότητας εικονογράφηση οργανώνει την εξοικείωση του μικρού αναγνώστη με τη γάτα μέσα σε ένα χρονοτόπο, προσδίδοντας της ελκυστικά χαρακτηριστικά, και αξιοποιεί την παιχνιδιάρικη φύση του ζώου ως ανατρεπτικό εργαλείο. Ειδολογικά προσδιορίζουν ένα υποείδος που θα μπορούσε να ονομαστεί «Ιστορίες γάτων» (Cat stories). Σηματοδοτούν μια διαδικασία απόδοσης θετικών συνδηλώσεων σε μια μυστηριώδη αρχετυπική πολιτισμική κατασκευή, με μυθικές καταβολές και αιγιματική φύση, μέσω μιας σημειωτικής διαδικασίας εξημέρωσης με λογοτεχνικά μέσα. Προσδιορίζουν με αυτό τον τρόπο τη γάτα ως καινότυπο (kenotype) συνδεδεμένο με τον χρονοτόπο των βιβλίων του Χρήστου Μπουλώτη, ως ανατρεπτικό token της εποχής μας με νεωτερικό τόνο. Τα κείμενα μεταφέρουν τη γάτα από τα κεραμίδια του έξω κόσμου και τα σύνορα του Άλλου κόσμου

στο οικογενειακό περιβάλλον και στην ανθρώπινη κοινωνία, την καθιστούν οικεία μέσα από τις επτά ζωές των γάτων. Το σημείο της όμως, όπως αυτό ορίζεται από τα κείμενα που εξετάστηκαν, είναι αυτό του μυστηριώδους οικόσιτου τετράποδου ανατροπεία, ενός οικείου δαίμονα. Όπως αναφέρει ο Θανάσης Παρασκευαΐδης (1985, σ.47): «Η γάτα είναι δημιούργημα των χεριών των ανθρώπων. Με τα χαδέματα τους την έκαναν ήμερη και άφοβη στα χέρια τους. Πήρε θέση μέσα στο σπίτι. Συγκατοικία με τους ανθρώπους. Είναι ο Πολιτισμός τους, η κουλτούρα τους.»

Υποσημειώσεις

1. Εικόνα(icon) ή εικονικό σημείο. Ονομάζεται το σημείο που στο σχήμα του μοιάζει με το αντικείμενο που σημαίνει, όπως π.χ. τα ζωγραφικά σημεία στην ρεαλιστική τέχνη. Δεν είναι όμως εύκολο να ορίσουμε το «μοιάζει». Η εικόνα είναι υποκατηγορία του σημείου. (Nöth, 1990, σ.122).
2. Κάθε εμφάνιση του σημείου είναι token, το σημείο ως γενικός κανόνας της χρήσης είναι type (Nöth, 1990, σ. 81). Η λέξη γάτα ως μια λέξη από το Ελληνικό Λεξικό είναι type. Κάθε γραπτή ή προφορική της χρήση είναι token.
3. Ως ανθρωπομορφισμός ορίζεται η απόδοση ανθρώπινων χαρακτηριστικών σε ζώα ή αντικείμενα. (Lukens, 1999, σ.52).

Αναφορές

- Μπουλώτης, Χ. (2004). *Το χρυσόφαρο που το φώναζαν Γατούλη*. Αθήνα: Εκδόσεις Πατάκη.
- Μπουλώτης, Χ. (2007). *Ο Μητσόγατος στη λαϊκή αγορά*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Μπουλώτης, Χ. (2007). *Ο γάτος Λεοπόλδος στη σχολή Καλών τεχνών*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Μπουλώτης, Χ. (2007). *Ο γάτος της οδού Σμολένσκη*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Μπουλώτης, Χ. (2009). *Η σκυλίσια ζωή του γάτου Τζον Αφεντούλη*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Μπουλώτης, Χ. (2009). *Ο γάτος που έκλαιγε μαργαριτάρια*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Μπουλώτης, Χ. (2011). *Ο ρομαντικός γάτος του βυθού.*, Αθήνα: Polaris
- Καππάτος, Ρ. (1995). *Η γάτα στην παγκόσμια λογοτεχνία*. Αθήνα: Καστανιώτης
- Παρασκευαΐδης, Θ. (1985). *Μια γάτα φωνάζει για το δίκιο της*. Μυτιλήνη: χ.ο
- Bakhtin, M.M., & Holquist, M. (1981) *The Dialogic Imagination: four essays*. Austin: University of Texas Press.
- Diamont, J. (2006). *Όπλα, μικρόβια και ασάλι. Οι τύχες των ανθρώπινων κοινωνιών*. Αθήνα: Κάτοπτρο.
- Erstein, M. (1988). *The Paradoxes of Innovation: On the Development of literature in the 19th and 20th centuries*. Moscow: Sovetskii Pisatel
- Frye, N. (1997). *Ανατομία της κριτικής. Τέσσερα δοκίμια*. Αθήνα: Gutenberg.
- Lotman, Y.M. (1973). Каноническое искусство как информация-ный парадокс. (Canonical art as an information paradox) στο Муриан, И. Ф. (επιμ.), *Проблема канона в древнем и средневековом искусстве Азии и Африки. (Questions of Canon in the Ancient and Medieval Art of Asia and Africa)*, Москва: Наука, 16–22.
- Lukens, R. J. (1999). *A Critical Handbook of Children's Literature*. New York: Longman.
- Nicolajeva, M. (1996). *Children's Literature Comes of Age. Toward a New Aesthetic*. New York: Garland.
- Nicolajeva, M. (2009). *Devils, Demons, Familiars, Friends: Toward a Semiotics of Literary Cats. Marvels & Tales, 23(2), 248-267*
- Nöth, W. (1990). *Handbook of Semiotics*. Bloomington: Indiana University Press.
- Van Vechten, C. (1922). *The Tiger in the House*. New York: A.A. Knopf; Επανεκδοση σε ηλεκτρονική μορφή: Bartleby.com, 2000. [10/24/2009]. Ανακτήθηκε από το www.bartleby.com/234/.